

МЕТОДИКА ЗА ДООЦЕНКА НА ТЪРГОВИЯТА СЪС СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

I. Цел, същност и предназначение

Целта на методите за дооценка на търговията със страните-членки на Европейския съюз е да се усъвършенства обхватът и качеството на статистическата информация, предоставяна както на Евростат, така и на различни други потребители. Потребителите имат нужда от статистическа информация за анализиране на търговията и на тази база да формират политиката си и съответно да защитават интересите си. Статистическа информация се използва също за формиране на търговската политика на България, за защита на търговските интереси на страната, както и при формирането на основните макроикономически индикатори – Брутен вътрешен продукт и Платежен баланс. Поради тази причина статистиката трябва да осигури съпоставими месечни данни, които да са пълни, навременни и с високо качество.

II. Обхват и източници на информация

При търговията със страните-членки на Европейския съюз, базирана на Интрастат декларациите, дооценката на статистическите данни е неизбежна. Всеки месец е възможно да липсват данни поради непредоставяне (частично или пълно) или късно представяне на съответните Интрастат декларации. Това налага липсващи месечни данни да бъдат оценени и добавени към събраната с подадените отчети информация. Освен това, съществува праг за наблюдение, под който фирмите са освободени от задължението да предоставят Интрастат декларации, но стойностният обем на извършената от тях търговия трябва да се оцени. За оценката на тези липсващи данни се прилагат различни статистико-математически модели като се използват исторически данни, информация от т.нар. „евро полета“ в събираните от Националната агенция за приходите ДДС декларации и VIES декларации, както и допълнителни данни от други правомерно придобити източници на информация.

Данните от Данъчните декларации трябва да се използват много внимателно, поради съществуващото различие в методологията и платформите на отчитане на данните по ДДС и Интрастат. Трябва да се обърне внимание на факта, че ДДС декларациите се базират на фактурната стойност, а за формирането на външнотърговските потоци се изисква статистическата стойност, която включва и направените разходи, свързани с движението на стоките. Същевременно при преработка на стоки по договор и обратното връщане на преработените стоки за целите на ДДС се отчита само вложения труд, а за статистически цели е необходимо да се оцени пълната стойност на стоките, които пристигат или напускат територията на Р България, т.е. стойността на услугата плюс стойността на вложените материали в изпратения/получения компенсаторен продукт.

III. Необходими оценки на липсващите данни за търговия:

1. Търговия над прага поради наличието на:

а) Неотговорили - оценка за стойността на търговията на тези задължени лица, които не са представили, изискващата се месечна декларация.

б) Частично неотговорили - оценка за стойността на липсващите транзакции, когато задължените лица са представили месечна декларация по Интрастат, но не са декларирали всички извършени транзакции за отчетния период.

2. Търговия под прага - въпреки, че от търговците с по-малък обем търговия не се изисква да предоставят месечни Интрастат декларации, е необходимо ежесечно да се изготвят оценки за стойността на тази търговия, за вида на търгуваните стоки и за техните дестинации.

IV. Методи за оценка на липсващите данни за търговия.

1. Търговия над прага:

В зависимост от годишният обем на търговията, всички Интрастат оператори се групират по потоци в следните страти:

1 страта – над 50 млн. лв;

- 2 страта - от 10 до 50 млн. лв;
- 3 страта - от 5 до 10 млн. лв;
- 4 страта - от 1 до 5 млн.лв;
- 5 страта - до 1 млн. лв.

а) Неотговорили

Извършва се анализ на стойностите от предходните Интрастат декларации на конкретния оператор, на извършените от него трансакции под митнически контрол, на информацията от ДДС декларациите на същия оператор, както и на статистическите данни от други изследвания. Информацията се използват за оценка на неполучените месечни данни.

На база на анализа на данните за фирмите от отделните страти са избрани различни подходи за оценяване. Изборът на модел е резултат от данните получени при тестването на различните модели, като се избира този, който дава най-малки отклонения от реалните данни. Използват се средната аритметична от предходните 3, 6 или 12 месеца, както и средният темп от предходните месеци. Този подход на оценяване се използва при оценка на данни за фирмите, които ежемесечно са извършвали търговска дейност през предходната година, без да се наблюдават значителни вариации в търгуваните обеми по месеци. За фирмите, при които се наблюдава чувствителни амплитуди в месечните обеми на търговия или епизодичност в извършваните трансакции се прави допълнителен анализ на получените оценки, като се използват и месечните данни от ДДС декларациите.

С фирмите от първите две страти, които не са подали Интрастат декларации, редовно се установява контакт, за да се изяснят фактите и обстоятелствата, съпътстващи търговската им дейност, и да се прецени реалността на оценката.

б) Частично неотговорили – на базата на исторически данни за месечните стойности на търговията по фирми се прави анализ за пълнотата на подадените месечни декларации и определяне на частично неотговорилите. Исторически данните от предишни декларации, се използват за дооценка на евентуално неотчетените трансакции. При тези дооценки, в зависимост от типа на оператора (страта, в която се намира) се използват стойностите от предходния месец, стойностите за съответния месец от предходната година или средната аритметична от предходните 6 или 12 месеца за съответната стокова група и географски поток.

2. Търговия под прага

През първия етап се оценява общата стойност на пристиганията или изпращанията на всички търговци под прага. За тази цел се използва процента на търговията под прага за предходния период, както и стойността извлечена от фискалните декларации. През втория етап се извършва дезагрегация на общата стойност по глави на Комбинираната номенклатура и страни, като на базата на значимостта на дадена група стоки и страната партньор се изчисляват коефициенти за разпределяне на общата оценка по съответните глави и страни. За изчисляването на тези коефициенти се анализират изградените динамични редове по страни и стоки, за да се оценят приоритетните направления и стоки за всеки поток по отделно. Създаденият модел се прилага при текущите оценки за следващата година. В началото на въвеждането на системата Интрастат се използва модела за структурата на търговията за предходната година, базиран на данните от митническите декларации. Дооценките през следващите години ще се извършват на базата на структурата и географското разпределение на текущите реални данни за търговията в Общността.

V. Обединяване на дооценките с реално събраните данни

Всички видове дооценки се добавят към основния файл с получените отчетни данни, съгласно указанията на Евростат за предоставяне на данни, дефинирани в документ DOC MET 400. Информацията за дооценките трябва да съдържа данни за референтния период, вида на потока, стоковата група, страната партньор и статистическата стойност. От този обединен файл се подготвят масивите за предоставяне на данните на потребителите.